

खासदार/आमदार यांना शासकीय
कार्यालयात सौजन्यपूर्ण वागणूक
देण्यासंबंधी

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
शासन परिपत्रक, क्र. संकीर्ण-१०९८/प्र. क्र. २२/९८/११,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक:- १० सप्टेंबर, १९९८.

वाचा:- सामान्य प्रशासन विभाग, परिपत्रक क्र. सीडीआर-१०९६/
प्र. क्र. ७/९६/११, दिनांक २३ फेब्रुवारी, १९९६.

...

प रि प त्र क

संसद सदस्य/विधानमंडळ सदस्य यांना शासकीय कार्यालयात शासकीय अधिकारी/कर्मचारी यांच्याकडून आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक देण्याबाबत यापूर्वी वेळोवेळी निर्गमित केलेल्या सूचनांच्या संचासह उपरोक्त परिपत्रकान्वये पुन्हा सूचना देण्यात आल्या होत्या. तथापि, या सूचनांचे काही प्रमाणात अनुपालन होत नसल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे.

२. उपरोक्त बाबीबाबत शासनाने गंभीर दखल घेतली असून या परिपत्रकाद्वारे पुन्हा अशा सूचना देण्यात येत आहेत की, संसद सदस्य/विधानमंडळ सदस्य यांना आदराची, सौजन्याची वागणूक देऊन सर्वतोपरी सहकार्य करावे. तसेच या सूचनांचे सर्व शासकीय अधिकारी/कर्मचा-यांनी कटाक्षाने पालन करण्याची दक्षता घ्यावी.

सर्व मंत्रालयीन विभागांनी हे परिपत्रक त्यांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख, कार्यालय प्रमुख यांच्या निदर्शनास आणावे व त्यांना त्यामधील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्याच्या सूचना द्याव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

[श. बा. कर्वे]

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

राज्यपालाचे सचिव,

राज्यपालाचे सचिव/उप मुख्यमंत्र्याचे सचिव

.. २ ..

सर्व मंत्री/राज्यमंत्रो याचि खाजगी सचिव/स्वीय सहायक,
मुख्य सचिवांच्या कार्यालयातील उप सचिव,
सर्व अपर मुख्य सचिव,
सर्व प्रधान सचिव,
सर्व सचिव,
सर्व मंत्रालयीन विभाग,
सामान्य प्रशासन विभाग/वि. का. क. /कार्यासिन ७,
सामान्य प्रशासन विभागातील सर्व कार्यासिने.

...

खारादार/आमदार यांना शाराकीय
कार्यालयात सौजन्यपूर्ण वागणूक देण्यासंबंधी.

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
परिपत्रक क्रमांक सीडीआर-१०९६/प्र.क्र.७/९६/११,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक : २३ फेब्रुवारी, १९९६.

पहावे : शासन परिपत्रक क्रमांक : सीडीआर-१०९४/प्र.क्र.१२/९४/११,
दिनांक २४ मे, १९९४.

परिपत्रक.


सराद सदस्य/विधान मंडळ सदस्य यांच्याशी शाराकीय अधिकार्यांनी/कर्मचा-यांनी आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक ठेवण्याबाबतच्या सूचना संदर्भाधीन परिपत्रकाद्वारे देण्यात आल्या आहेत. असे असले तरी, सराद सदस्य, विधानमंडळ सदस्य यांना शाराकीय अधिकारी/कर्मचारी यांचेकडून आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक मिळत नाही अशा तक्रारी शारानाकडे आल्या आहेत. यापुढे अशा तक्रारी येऊ नयेत याची सर्व संबंधितांनी दक्षता घ्यावी. म्हणून शाराकीय यंत्रणा व खारादार, आमदार व इतर मान्यवर लोक प्रतिनिधी यामध्ये सुरवाद राखला जावा या दृष्टीने उपरोक्त सूचना पुन्हा एकदा सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणण्यात येत आहेत.

२. संदर्भाधीन परिपत्रकाद्वारे निर्गीत केलेल्या सूचनांचा संघ सोबत जोडला आहे. या सूचनांचे पालन करण्याची सर्व शाराकीय अधिकार्यांनी/कर्मचा-यांनी दक्षता घ्यावी.

सर्व मंत्रालयांन विभागांनी हे परिपत्रक त्यांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख/कार्यालय प्रमुख यांच्या निदर्शनास आणावे व त्यांना त्यामधील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करण्याबाबतच्या सूचना द्याव्यात. तसेच त्या सूचनांचा भंग करणा-यांविरुद्ध कठोर शिस्तभंगाची कार्यवाही करण्यात येईल याचीही जाणीव ठेवण्याबाबत सूचना देण्यात याव्यात.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

सहपत्र : परिपत्रक.


[रा.द.कारार]
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

[कृ.मा.प.]

प्रीत,

राज्यपालाचे राईचव,

मुख्यमंत्र्यांचे राईचव/उपमुख्यमंत्र्यांचे राईचव,

सर्व मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी राईचव/स्वीय सहायक,

मुख्य राईचवांच्या कार्यालयातील उप राईचव,

सर्व अपर मुख्य राईचव,

सर्व प्रधान राईचव,

सर्व राईचव,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

सामान्य प्रशासन विभाग/वि.का.क./कार्यासन ७.

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
परिपत्रक क्रमांक-सीडीआर-1094/प्र.क्र.12/94/अकरा,
मंत्रालय, मुंबई 400 032, दिनांक 24 मे 1994.

- पहावे:- (1) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीडीआर-1064/डी, दिनांक 22 एप्रिल 1964.
- (2) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीएमडी-1973/एलसी, दिनांक 25 मे 1973
- (3) शासन परिपत्रक, विधान कार्य विभाग, क्रमांक-एलईओ-1078/1134/3, दिनांक 12 ऑक्टोबर 1978.
- (4) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-एमपीजी-1082/25/18 (र. व का.), दिनांक 20 नोव्हेंबर 1982.
- (5) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीडीआर-1088/835/12/11, दिनांक 18 ऑगस्ट 1988.
- (6) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीडीआर-1091/प्र.6/91/11, दिनांक 31 डिसेंबर 1991.

परिपत्रक

संसद सदस्य/विधानमंडळ सदस्य यांच्याशी शासकीय अधिका-यांनी/कर्मचा-यांनी आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक ठेवण्याबाबतच्या सूचना संदर्भाधीन परिपत्रकाद्वारे वेळोवेळी देण्यात आल्या आहेत. शासकीय यंत्रणा व खासदार, आमदार व इतर मान्यवर लोकप्रतिनिधी यामध्ये सुसंवाद राखला जावा यादृष्टीने उपर्युक्त सूचना पुनः एकदा सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणण्यात येत आहेत.

2. संदर्भाधीन परिपत्रकाद्वारे निर्गमित केलेल्या सूचनांचा संच सोबत जोडला आहे. या सूचनांचे पालन करण्याची सर्व शासकीय अधिका-यांनी/कर्मचा-यांनी दक्षता घ्यावी.

3. याबाबत केंद्र शासनाने राज्य शासनाच्या असे निदर्शनास आणले आहे की, संसद सदस्यांना दिल्या जाणा-या अयोग्य वागणूकीबद्दल संसदेच्या विशेष हक्क समितीने गंभीर दखल घेतली आहे. तसेच पोलीस सेवेतील/इतर नागरी सेवेतील अधिकारी/कर्मचारी यांच्याकडून संसद सदस्यांच्या संबंधात मारहाणीचेबाबत, अपमानास्पद, अयोग्य वागणूकीबाबत केंद्र शासनाकडे वारंवार तक्रारी येतात. त्यामुळे अशा गैरवागणूकीशी संबंधित असलेल्या शासकीय कर्मचारी/अधिका-यां-विरुद्ध कडक कारवाई करण्याचे केंद्र शासनाने स्पष्ट निदेश दिले आहेत. तसेच राज्य शासनानी असे प्रकार टाळण्याबाबत आवश्यक ते उपाय योजावेत आणि गैरवर्तणूक घडल्यास संबंधित शासकीय कर्मचारी/अधिकारी यांचेवर शिस्तभंग कारवाई करण्यात येईल असे स्पष्ट करण्याबाबत सूचना निर्गमित कराव्यात असे कळविले आहे.

4. मंत्रालयीन विभागांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी केंद्र शासनाच्या उपरोक्त परिच्छेद 3 मध्ये नमूद केलेल्या मार्गदर्शक सूचना त्यांच्या नियंत्रणाखालील सर्व शासकीय कार्यालये व निमशासकीय संस्था, शासन नियंत्रित व शामु-रोटा-साप्रवि-एच-523(5,000-5-94)-1

तत्सम संस्थांमधील अधिकारी/कर्मचा-यांच्या निदर्शनास आणून त्यांचेकडून या सूचनांचे काटेकोरपणे पालन होईल याची दक्षता घ्यावी. त्याचप्रमाणे अधिकारी/कर्मचा-यांसाठी सेवाप्रवेशोत्तर प्रशिक्षण किंवा इतर प्रशिक्षणाच्या अभ्यासक्रमा-मध्ये लोक प्रतिनिधींना द्यावयाच्या सौजन्यपूर्ण वागणुकीसंबंधीच्या आदेशानुसार अधिकारी/कर्मचारी यांनी कार्यवाही करणे कसे आवश्यक आहे याचा समावेश करावा. तसेच या आदेशांचा भंग अथवा संसद/विधान मंडळाचा हक्कभंग, शासकीय अधिकारी/कर्मचा-यांनी केल्याचे आढळून आल्यास त्यांच्याविरुद्ध हक्कभंग समितीमार्फत तसेच महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तपूक) नियमांचा भंग केल्याबद्दल शिस्तभंग प्राधिका-यामार्फत कडक कारवाई करण्यात येईल, हे देखील त्यांच्या निदर्शनास आणण्यात यावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

ला. ना. बागुल,

शासनाचे उप सचिव.

सहपत्र: वरील प्रमाणे आदेशांचा संच

प्रति

राज्यपाल यांचे सचिव,

मुख्य मंत्री यांचे सचिव,

सर्व मंत्री/राज्यमंत्री/उपमंत्री यांचे खाजगी सचिव/स्वीय सहायक,

सर्व अपर मुख्य सचिव,

सर्व प्रधान सचिव,

सर्व सचिव,

मुख्य सचिवांच्या कार्यालयातील सह सचिव,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ शाखा), मुंबई,

* प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई,

* प्रबंधक, लोक आरुत आणि उप लोक आरुत यांचे कार्यालय, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र विधानसभा सचिवालय, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र विधानपरिषद सचिवालय, मुंबई,

* सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई,

सर्व मंत्रालयीन विभाग,

मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणाखाली असलेले सर्व विभाग प्रमुख/कार्यालय प्रमुख (नगर विकास विभाग/ग्राम विकास विभाग यांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी सदर सूचना महानगरपालिका, नगरपालिका, नगर परिषदा/जिल्हा परिषदा/पंचायत समित्या, ग्राम पंचायती इत्यादींच्या सर्व अधिकारी व कर्मचा-यांना द्याव्यात व त्यांचे पालन होते हे पहाण्याबाबत संबंधित वरिष्ठांना कळवावे), निवड नस्ती.

पत्रार्थ.

Courteous treatment to Members
of Parliament/State Legislature
in Government Offices

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA,
General Administration Department,
Circular No.CDR-1094/CR 12/XI,
94

Mantralaya, Bombay 400 032. Dated the 24th May 1994.

- Read:-
- (1) Government Circular, General Administration Department No.CDR-1064 /D, dated 22nd April 1964..
 - (2) Government Circular, General Administration Department, No.CMD-1973/LC, dated 25th May 1973.
 - (3) Government Circular, Legislative Affairs Department No.LEO-1078/1134/III, dated 12th October 1978.
 - (4) Government Circular, General Administration Department No.MPG-1082/25/XVIII(O&M), dated the 20th November 1982.
 - (5) Government Circular, General Administration Department No.CDR-1088/835/12/XI, dated 18th August 1988.
 - (6) Government Circular, General Administration Department No.CDR-1091/CR 6/XI, dated the 31st December 1991.

91

CIRCULAR

Instructions regarding showing courtesy and respect to Members of Parliament/State Legislature by Government Officials/employees have been issued vide Government Circulars referred to above. With a view to maintain cordial relations between Government Administration and Members of Parliament/State Legislature and other honourable representatives of people, these instructions are again brought to the notice of all concerned.

2. A set of the instructions issued under above-mentioned circulars is attached. All Government Officers/employees should follow these instructions scrupulously.

3. The Government of India has brought to the notice of State Government that the Parliament Committee of Privileges had viewed seriously the recurrence of lapses in the treatment accorded to the Members of Parliament. Complaints in respect of ill-treatment humiliation and assault on Members of Parliament at the hands of Police and Civil authorities are repeatedly received by Government of India. Government of India has, therefore, stressed for severe action against concerned erring officials/employees and has also

informed the State Government to issue instructions for non recurrence of such lapses and disciplinary action against concerned persons if such lapses do occur in future.

4. All Mantralaya Departments are requested to bring instructions mentioned in para 3 to the notice of all officers and employees in Government Offices and Semi Government institutions, Government controlled and similar institutions under their administrative control. They should also ensure strict compliance of these instructions. Similarly information as to how essential it is for Government Officers/employees to give courteous treatment to representatives of people according to various orders should be included in all post recruitment training programmes or in the curriculum of any other training programme. They should also bring to the notice of all concerned that any breach of these instructions, or any breach of privileges of parliament/State Legislature will be viewed seriously by the committee for privileges of the House of Parliament/House of State Legislature, and disciplinary action will be taken against the concerned officers/employees by the respective disciplinary authorities.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

I. N. BAGUL,
Deputy Secretary to Government.

Encl.: Set of abovementioned orders,

To

Secretary to Governor,
Secretary to Chief Minister,
Private Secretaries/Personal Assistants to all Ministers/
Ministers of State/Deputy Ministers,
All Additional Chief Secretaries,
All Principal Secretaries,
All Secretaries,
Joint Secretary in the Office of the Chief Secretary,
* Registrar, High Court (Original Side), Bombay,
* Registrar, High Court (Appellate Side), Bombay,
* Registrar, Office of the Lok Ayukta and Upa Lokayukta, Bombay,
* Secretary, Maharashtra Legislative Assembly Secretariat, Bombay,
* Secretary, Maharashtra Legislative Council Secretariat, Bombay,
* Secretary, Maharashtra Public Service Commission, Bombay,
All Departments of the Mantralaya,

All Heads of Departments and Heads of Offices under the several Departments of the Mantralaya,

(Urban Development Department and Rural Development Department are requested to bring these instructions to the notice of all officers and employees of all Municipal Corporations, Municipal Councils, Zilla Parishads, Panchayat Samitis and Gram Panchayats for compliance.)

*By letter.

खासदार/आमदार यांना शासकीय कार्यालयात
सौजन्यपूर्ण वागणूक देण्यासंबंधी

महाराष्ट्र शासन,
सामान्य प्रशासन विभाग,
परिपत्रक क्रमांक-सीडीआर-1091/प्र.क्र.6/91/अकरा,
मंत्रालय, मुंबई 400 032, दिनांक 31 डिसेंबर 1991.

- पहावे:-**
- (1) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीडीआर-1064/डी, दिनांक. 22 एप्रिल 1964.
 - (2) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीएमडी-1973/एलसी, दिनांक 25 मे 1973.
 - (3) शासन परिपत्रक, विधान कार्य विभाग, क्रमांक-एलईओ-1078/1134/3, दिनांक 12 ऑक्टोबर 1978.
 - (4) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-एमपीजी-1082/25/18 (र. व का.), दिनांक 20 नोव्हेंबर 1982.
 - (5) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीडीआर-1088/835/12/अकरा, दिनांक 18 ऑगस्ट 1988.

परिपत्रक:- संसद सदस्य/विधानमंडळ सदस्य यांच्याशी शासकीय अधिका-यांनी/कर्मचा-यांनी आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक ठेवण्याबाबतच्या सूचना संदर्भाधीन परिपत्रकाद्वारे वेळोवेळी देण्यात आल्या आहेत. शासकीय यंत्रणा व खासदार, आमदार व इतर मान्यवर लोकप्रतिनिधी यांमध्ये सुसंवाद राखला जावा यादृष्टीने उपर्युक्त सूचना पुनः एकदा सर्व संबंधितांच्या निदर्शनास आणण्यात येत आहेत.

2. या सूचनांचा एक संच सोबत जोडला आहे. या सूचनांचे पालन करण्याची सर्व शासकीय अधिका-यांनी/कर्मचा-यांनी दक्षता घ्यावी.

3. मंत्रालयीन विभागांना विनंती करण्यात येते की, त्यांनी उपरोक्त मार्गदर्शक सूचना त्यांच्या नियंत्रणाखालील सर्व शासकीय कार्यालये व निमशासकीय, शासन नियंत्रित व तत्सम संस्थांच्या निदर्शनास आणून त्यांचेकडून या सूचनांचे पालन होईल याची दक्षता घ्यावी. तसेच या आदेशांचा भंग, एखाद्या शासकीय अधिकारी व कर्मचा-यांनी केल्यास त्याच्या विरुद्ध कडक कारवाई करण्यात येईल, हे त्यांच्या निदर्शनास आणण्यात यावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नवाने,

का. पंकजम्,
शासनाचे अवर सचिव.

Relationship between members of
Legislature and Officers:
Instructions for regulation of

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
General Administration Department,
Circular No.CDR-1064-D,
Sachivalaya, Bombay-32-BR, 22nd April, 1964.
Vaisakha 2, 1886.

C I R C U L A R

Government Endorsement, Political and Services Department, No.CMP-1058-H, dated the 4th June 1958, circulated copies of office Memorandum No.F.25/29/56-Ests(A), dated the 28th August 1957 from the Ministry of Home Affairs in the observance of courtesy in dealings with Members of the Legislature, to all Heads of Departments. These instructions are now reiterated and supplemented below:-

(1) The principles on which the relations of Government officials towards the people's representatives should be based, are:-

- (i) Government servants should show particular courtesy and consideration to Members of the Legislature.

and

- (ii) while Government servants should attend carefully to what the Members of the Legislature have to say, they should always act according to their own best judgement.

Officers should accordingly be meticulously correct and courteous in their dealings with Members of the Legislature.

(2) Government officials, particularly those in the districts, generally have very heavy public duties and responsibilities, if they are to function efficiently, they should be able to plan out their days's work with some care, and to adhere to the plan. An Officer should feel free to set apart some hours when he can refuse to meet visitors without being considered guilty of discourtesy, lack of consideration and the like. At the same time, he should set apart two or three hours every day when anybody can see him, within these hours, he must give priority to Members of the Legislature except when another visitor has come by previous appointment. In such a case, he should see the Member of the Legislature immediately after he has met the visitor who had come by previous appointment.

(3) In the very rare cases where an Officer is unable to see a Member of the Legislature at a time about which he has no previous notice, the difficulty should be politely explained to him, and another appointment fixed in consultation with him.

(4) Any deviation from appointments given to Members of the Legislature, or indeed to any other person, must promptly be explained to the person concerned so that the least possible inconvenience is caused to him and a fresh appointment fixed in consultation with him.

(5) It should be the endeavour of every officer to help the Members of the Legislature to the extent possible in the discharge of their important functions under the constitution.

(6) When Officers are unable to accede to the requests or suggestions of Members of the Legislature, the reasons for the Officers' inability to do so, should be courteously explained to them.

2. The contents of this circular should be brought to the notice of all Government servants.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

K.P. NADKARNI,
Deputy Secretary to the Government of Maharashtra,
General Administration Department.

Observance of courtesies by officers in their dealings with Members of Parliament/Members of State Legislature -

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
General Administration Department
Circular No.CMD-1973-LC

Sachivalaya, Bombay 400 032, dated the 25th May 1973.

C I R C U L A R

Government has received complaints from Members of the Legislative Council/Members of the Legislative Assembly to the effect that they are made to wait unnecessarily outside their rooms by the officers in the Sachivalaya. Government has, from time to time, emphasised that Members of the Legislature should be treated courteously and that due co-operation should be extended to them by the officers. In case it is not possible to accede to a request or a suggestion of a Member of Parliament/Legislative Council/Legislative Assembly, the reasons therefor should be courteously explained to him.

2. As Members of Parliament/Legislative Assembly have to discharge their responsibility in the interest of the public, it is necessary to ensure that they are not made to wait unduly before granting them interview. Officers should give preference to Members of Parliament/Legislative Council/Legislative Assembly for purposes of interviews over other visitors except when other visitors have already come by previous appointment. In such cases, the position should be explained to the Member of Parliament/Legislative Council/Legislative Assembly and the Officer should see the Member immediately after he has met the visitors who have come by previous appointment.

3. Government has already issued such instructions vide Government Resolution, Political and services Department, No.CDI-1062/7278-2, dated the 12th September 1968 and Government Circular, General Administration Department, No.CDR-1064-D, dated the 22nd April 1964 and reiterates them through this Circular. All the Secretariat Officers are requested to note these instructions and follow them scrupulously.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(Sd/-).

Deputy Secretary to Government.

Observance of courtesies by
Officers in their dealings with
Members of Parliament/Members
of State Legislature -

GOVERNMENT OF MAHARASHTRA
Legislative Affairs Department,
Circular No.LEO-1078/1134/III,
Mantralaya, Bombay 400 032, dated the 12th October 1978.

Read:- Government Circular, General Administration Department,
No.CML-1073-LC, dated the 25th May 1973.

CIRCULAR:- It has been brought to the notice of Government that in some cases Members of the State Legislature and Parliament and office bearers of Official Committees, like Chairman and Secretary are not being accorded courteous treatment and that they are made to wait unnecessarily by the Government Officer whom they approach. Recently a complaint has been received by Government. Government is, therefore, pleased to reiterate once again the instructions contained in Government Circular, General Administration No.CML-1073-LC, dated 25th May 1973 (Copy enclosed), which should be followed scrupulously by Government Officers, so that, Government may not receive any complaints in this behalf. The officers should extend all cooperation to the Members of Parliament, Members of Legislature and Chairmen of Official Committees. If it is not possible to accede to a request or a suggestion of a Member of Parliament/Legislative Council/Legislative Assembly/Chairman or Secretary of an official Committee the reasons therefore should be explained to him politely.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

D.N. SHAMRAO,
Deputy Secretary to Government
Legislative Affairs Department.

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग,

परिपत्रक क्रमांक: एमपीजी-1082/25/18(र.व का.),

मंत्रालय, मुंबई 400 032, दिनांक 20 नोव्हेंबर 1982.

पहावे:-

- (1) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीएमएल-1073/एलसी, दिनांक 25 मे 1973.
- (2) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-एमपीजी-1075/18 (ओ अँड एम), दिनांक 25 नोव्हेंबर 1975.
- (3) शासन परिपत्रक, विधान कार्य विभाग, क्रमांक-एलईजी-1078/1134/3, दिनांक 12 ऑक्टोबर 1978.
- (4) सामान्य प्रशासन विभाग, जापन क्रमांक-एमपीजी-1080/61/18 (ओ अँड एम), दिनांक 28 मार्च 1980.
- (5) शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-एमआयएस-1080/170/18 (र. व का.) दिनांक 11 ऑगस्ट 1981.

परिपत्रक:- खासदार, आमदार व इतर लोकप्रतिनिधी जेव्हा जेव्हा शासकीय कार्यालयांना कामानिमित्त भेट देतील त्यावेळी त्यांना शासकीय कर्मचा-यांकडून आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक देण्यात आली पाहिजे. त्याचप्रमाणे त्यांना शासकीय अधिका-यांना भेटण्यासाठी प्राधान्य देण्यात आले पाहिजे अशा बाबतचे आदेश वारंवार काढण्यात आले आहेत. परंतु एखादेवेळी अधिकारी व लोकप्रतिनिधी यांचेमध्ये काही कारणास्तव गैरसमज निर्माण होतात असे शासनाला आढळून आले आहे. हे गैरसमज टाळण्यासाठी लोकप्रतिनिधींना शासकीय कार्यालयाकडून सौजन्यपूर्ण व आदराची वागणूक देण्यासंबंधीच्या आदेशांची शासकीय कार्यालयांच्या मार्गदर्शनासाठी खालील परिच्छेदामध्ये पुनरुक्ती करण्यात येत आहे.

2. (1) खासदार/आमदार आणि इतर लोकप्रतिनिधींना शासकीय कार्यालयांमध्ये आदराची व सौजन्यपूर्ण वागणूक देण्यात यावी.
- (2) शासकीय अधिका-यांना भेटावयास येणा-या लोकप्रतिनिधींना सामान्य अर्जदारांप्रमाणे रांगेमध्ये उभे रहाण्यास सांगू नये. त्यांना अधिका-यांच्या भेटीसाठी प्राधान्य देण्यात यावे.
- (3) खासदार/आमदार यांचे म्हणणे शासकीय कर्मचा-यांनी काळजीपूर्वक ऐकून घ्यावे व शासकीय नियमां-नुसार शक्य असेल तेवढी मदत लोकप्रतिनिधींना त्यांच्या कामकाजात करावी.
- (4) शासकीय अधिका-यांनी त्यांना भेटण्यासाठी येणा-या नागरिकांसाठी ठराविक वेळ राखून ठेवावा. यावेळी देखील अधिका-यांच्या भेटीसाठी येणा-या खासदार/आमदार यांना प्राधान्य देण्यात यावे व भेटीची वेळ आगाऊ ठरवून आलेल्या नागरिकांनी भेट घेतल्यानंतर भेटीसाठी आलेल्या खासदार/आमदार यांना प्राधान्य देऊन अधिका-यांनी त्यांची भेट घ्यावी.

- (५) खासदार/आमदार भेटीसाठी आले असतांना शासकीय अधिका-यांनी त्यांना सौजन्यपूर्ण वागणूक दिली पाहिजे. खासदार/आमदार भेटावयास येतेवेळी व भेट संपवून परत जातेवेळी अधिका-यांनी त्यांना उत्थापन देऊन अभिवादन करावे.
- (६) लोकप्रतिनिधींकडून आलेल्या जनतेच्या गा-हाण्यांसंबंधात शासकीय कर्मचा-यांनी विनाविलंब कार्यवाही सुरु करावी.

३. वर नमूद केलेले आदेश शासकीय कार्यालयांनी तत्प्रेसंत पाळावेत व लोकप्रतिनिधींच्या मनात शासकीय कर्मचा-यांविषयी विनाकारण गैरसमज निर्माण होणार नाहीत याची कटाक्षाने दक्षता घ्यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

सही/-

श्री.शि. हाटे,
शासनाचे सचिव.

विधानमंडळ सदस्य आणि शासकीय कर्मचारी
यांचे संबंध विनियमित करण्याबाबतच्या सूचना -

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग,

परिपत्रक क्रमांक: सीडीआर-1088/835/12/अकरा,

मंत्रालय, मुंबई 400 032, दिनांक 18 ऑगस्ट 1988.

प रि प त्र क

विमुक्त जाती व भटक्या जमातीच्या उमेदवारांची भरती, आरक्षण, अनुशेष इत्यादीबाबत पाहणी करण्यासाठी आणि मागासवर्गीयांच्या हिताची जोपासना कितपत होते हे पाहण्यासाठी विमुक्त जाती व भटक्या जमाती कल्याण समितीने राज्य शासनाच्या नियंत्रणाखालील एका महामंडळाला भेट दिली असता समितीला आलेल्या कटु अनुभवाची प्रस्तुत समितीने आपल्या चौथ्या अहवालात उल्लेख करून अशी शिफारस केली आहे की, कोणतीही संसदीय समिती ही सभागृहाची प्रतिकृती (मिनी लेजिस्लेचर) असल्यामुळे विधानसभेला आणि तिच्या सदस्यांना सभागृहाच्या कामकाजाबाबत जी प्रतिष्ठा आणि जे विशेषाधिकार असतात ते सर्व समितीच्या सदस्यांना ज्यावेळी ती समिती कोणत्याही विषयाच्या संबंधात एखाद्या संस्थेला भेट देते त्यावेळी असतात आणि म्हणून समितीची आणि पर्यायाने सभागृहाची प्रतिष्ठा आणि मानमरातब राखणे आवश्यक असल्यामुळे समितीला संबंधित प्रकरणी जो कटु अनुभव आला त्याची भविष्यात विधानमंडळाच्या इतर कोणत्याही समित्यांच्या बाबतीत पुनरावृत्ती इतरत्र होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

2. उपरोक्त प्रकरणी समितीच्या शिफारशीची शासनाने गंभीर दखल घेतली असून त्या शिफारशीशी सहमत होऊन शासन असे आदेश देत आहे की, सर्व मंत्रालयीन विभाग तसेच मंत्रालयीन विभागांच्या अखत्याराखालील सर्व विभाग/कार्यालये/मंडळे/संस्था/सार्वजनिक उपक्रम इत्यादींनी विधानमंडळाच्या कोणत्याही समितीची प्रतिष्ठा व विशेषाधिकार यांचे संरक्षण करण्याच्या दृष्टीने अशा समितीला नेहमी सौजन्यपूर्ण घागणूक देण्याविषयी विशेष खबरदारी घ्यावी. या संबंधात शासन परिपत्रक, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक-सीडीआर-1064/डी, दिनांक 22 एप्रिल 1964 अन्वये काढलेल्या मार्गदर्शक सूचनांकडे संबंधितांचे लक्ष वेधण्यात येत आहे. (प्रत जोडली आहे).

3. मंत्रालयीन विभागांना विनंती करण्यात येत आहे की, त्यांनी परिच्छेद 2 मधील मार्गदर्शक सूचना त्यांच्या नियंत्रणाखालील सार्वजनिक क्षेत्रासाठी उपक्रम, महामंडळे, मंडळे आणि सार्वजनिक संस्था इत्यादींच्या निदर्शनास आणून घ्याव्यात व त्यांचे काटेकोरपणे पालन होईल याची दक्षता घेण्याच्या सूचना घ्याव्यात.

सही/-

सु. रामकृष्ण,

अपर मुख्य सचिव, महाराष्ट्र शासन.